

slo/context vo

Over een doordacht curriculum voor voortgezet onderwijs / nummer 22 / april 2022

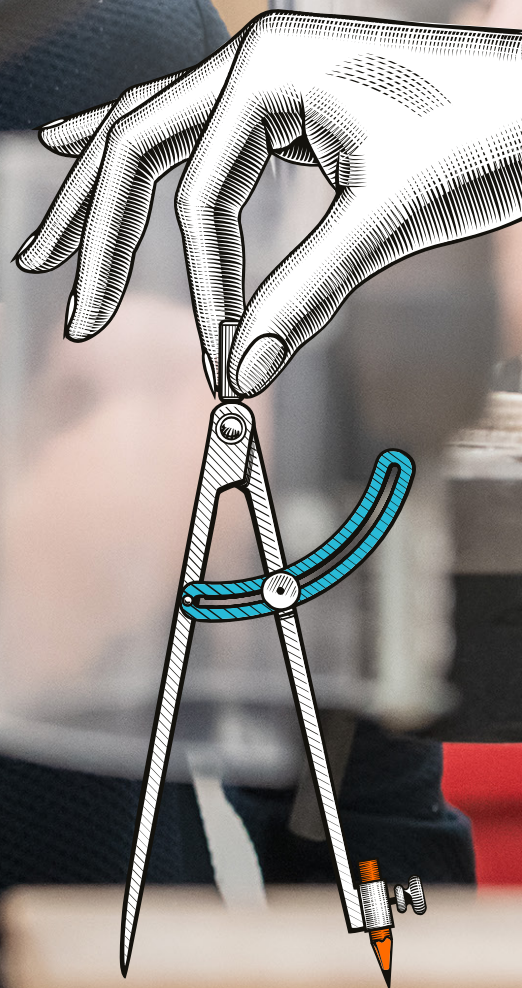
GRENZEN DOORBREKEN MET MEER PRAKTIJK

Praktijkgericht programma
als onderdeel van de nieuwe
leerweg in het vmbo

Programma Basisvaardigheden

Leraren versterken
leesonderwijs op hun school

Wat vinden leerlingen van
formatief evalueren?

Burgerschap in het funderend onderwijs

De nieuwe wet voor burgerschapsonderwijs in het funderend onderwijs geeft scholen meer richting en zorgt ervoor dat de regels voor het burgerschapsonderwijs in zowel po als vo verplichtender zijn geworden.

Handreiking burgerschap funderend onderwijs

Om het schoolbeleid en onderwijsaanbod aan te laten sluiten, is een handreiking ontwikkeld om doelgericht en in samenhang te werken aan burgerschap.

Burgerkaartenspel

Het Burgerkaartenspel zet je, met je team, aan het denken over de burgerschapsdoelen die je als school of als schoolorganisatie wilt nastreven, maar ook over de leeractiviteiten, lessen en leerlijnen die je wilt opzetten, uitvoeren en evalueren.

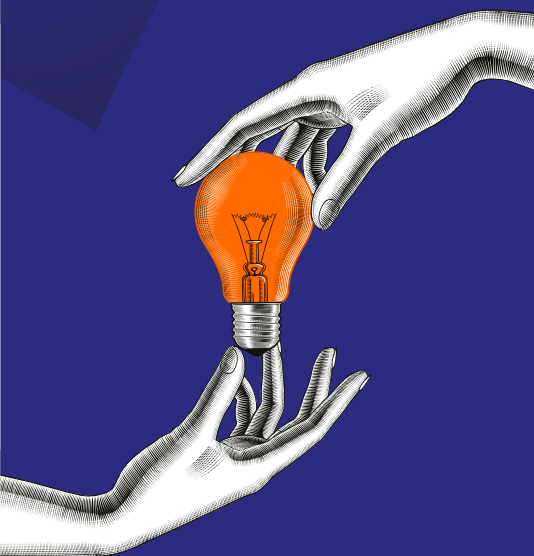
Bouwstenen Burgerschap

Publicatie met zeven van de elf bouwstenen die door het ontwikkelteam Burgerschap zijn opgeleverd. Wil je met je school aan de slag met het formuleren van een doorlopende leerlijn en het samenstellen van een onderwijsaanbod? Dan zijn de bouwstenen een goede manier om daarmee je burgerschapsonderwijs te concretiseren.

BURGERSCHAP.SLO.NL

SLO Context is een
uitgave van SLO.
ISSN 1878-7339

© SLO, Amersfoort, 2022
Gehele of gedeeltelijke
overname van onderdelen
uit dit magazine is alleen
toegestaan na voorafgaande
schriftelijke toestemming
van de uitgever.

Redactie: Willem Rosier, Monique
van der Hoeven, Lynette Reinders,
Christel Broekmaat

Eindredactie: Christel Broekmaat

Opmaak: Anne Floor Mensink

Fotografie cover: Tom van Limpt

Druk: Drukkerij Roelofs

Met dank aan: Carla van Boxtel,
Gerda van Dijk, Leonie Goutier,
Gerriën Groen, Jacqueliën Kool,
Jeffrey van der Knaap, Anja
Kruithof, Anita Smits, Dennis
Warnier, Elly de Wit, Sabine Zwijsen
en leerlingen Dewi en Mallissa van
Tessenderlandt en de leerlingen van
Zone.college en het Veluws College.

Bezoekadres

Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres

Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40

E info@slo.nl

W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)

 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)

 [SLO.expertisecentrum](https://www.facebook.com/SLO.expertisecentrum)

/ Inhoud

- 4** Grenzen doorbreken met meer praktijk
- 8** Leraren versterken leesonderwijs op hun school
- 11** Leren van elkaar in Europees netwerk CIDREE
- 12** Uitgelicht
- 14** Programma Basisvaardigheden
- 16** Leerstoel Curriculum Studies van UvA en SLO
- 18** Wat vinden leerlingen nou eigenlijk van formatief evalueren?

Voorwoord

Voor je ligt een nieuwe editie van SLO Context. 2022 begon roerig. Scholen zijn druk met de naweeën van het virus en met nieuwe uitdagingen als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Gelukkig is er een sterk collectief bewustzijn dat het welbevinden van leerlingen, leren en onderwijs onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Elke leerling verdient aandacht en doordacht onderwijs. Daar gaan we in deze editie op verschillende onderdelen op in.

Zo lees je hoe de leerstoel curriculum studies aan de Universiteit van Amsterdam en het programma Basisvaardigheden bijdragen aan doordacht onderwijs. Ook nemen we je mee in hoe SLO kennis uitwisselt over curriculumontwikkeling met andere Europese landen. In de artikelen over het praktijkgericht programma in het vmbo en leesonderwijs in het vo lees je hoe verschillende scholen onderwijs vormgeven voor hun leerlingen.

We hopen dat deze editie je inspiratie geeft bij het vormgeven van je onderwijs. Meer informatie vind je op slo.nl, op social media en in de nieuwsbrieven.

Lynette Reinders

Hoofdredacteur (a.i.), l.reinders@slo.nl

/ Grenzen doorbreken met meer praktijk

PRAKTIJKGERICHT PROGRAMMA ALS ONDERDEEL VAN DE NIEUWE LEERWEG IN HET VMBO

“Hier doe je het voor als leraar, dit maakt lesgeven zo leuk en zinvol!” Dat zeggen docenten Gerda van Dijk en Sabrine Zwijsen als ze zien dat hun mavoleerlingen enthousiast en gemotiveerd werken aan praktijkopdrachten. En er meer van leren dan ze misschien beseffen. Een inspirerend gesprek over de aanpak van het Tessenderlandt, een van de 140 pilotscholen die een praktijkgericht programma als onderdeel van de nieuwe leerweg in het vmbo ontwikkelen.

Geen probleem om tijdens de lunchpauze te vertellen over de nieuw ontwikkelde praktijkopdrachten die Gerda van Dijk en Sabrine Zwijsen met hun mavo 3 en 4-leerlingen doen. De docenten Zorg & Welzijn op het Tessenderlandt, een school voor vmbo en mavo in Breda, smeren relaxt een bammetje met kaas en tomaat en vertellen honderduit. “In dit lokaal hebben de leerlingen een Hollandse maaltijd georganiseerd voor bewoners van het verzorgingshuis, in opdracht van de Zonnebloem. Dat was geweldig!” vertelt Gerda.

Foto: Tom van Limpt

Praktijkopdrachten en stages zijn vanzelfsprekend belangrijk op het vmbo. Daarom is praktijk ook een belangrijk onderdeel van de nieuwe leerweg (de samenvoeging van de gemengde en theoretische leerweg). Alle leerlingen gaan, naast avo-vakken, een praktijkgericht programma met realistische opdrachten van bedrijven of organisaties volgen. Het doel is om leerlingen zo beter voor te bereiden op mbo-4 of havo.

“Een stevig praktijkgericht programma is een verrijking voor de leerlingen”

Omdenken

“Zo’n praktijkgerichte opdracht lijkt misschien moeilijk om te ontwikkelen, maar dat valt reuze mee”, zegt Sabine. “De klassieke aanpak is dat je leerlingen een opdracht geeft en uitlegt hoe ze het moeten aanpakken. Nu is het: omdenken! Leerlingen krijgen een realistisch vraagstuk voorgelegd en moeten zelf aan de slag. Als leraar heb je zodoende een meer coachende rol.”

Gerda: “Mijn leerlingen in mavo 4 werken nu aan een opdracht van de nabijgelegen basisschool. Zij willen achtstegroepers laten kennismaken met onze school. Hun opdracht is: organiseer een beautydag voor deze achtstegroepers. Ik heb een projectplan gemaakt, met een situatieschets, de opdrachtomschrijving, eisen en leerdoelen. Dan gaan de leerlingen aan de slag. Ze bepalen in een groepsbespreking wie wat gaat doen. Gaan ze haren wassen? Dan moeten ze nagaan welke haartypes en shampoos er zijn en wat komt er kijken bij een gezichtsbehandeling. Ik zag de leerlingen steeds enthousiaster worden. Ze vroegen: kunnen we ze ook een goodie bag meegeven? Maar ja, hoe regel je dat dan? Ik ondersteun de leerlingen bij die keuzes. Ze leren reflecteren op hun werk: wat wel of niet goed gaat in de samenwerking en hoe ze dat kunnen verbeteren. Verder moeten ze een verslag maken, ook voor hun portfolio.” Sabine: “We hebben rubrics gemaakt voor deze praktijkopdrachten Zorg & Welzijn, zodat we objectief kunnen beoordelen waar leerlingen staan en wat ze hebben geleerd. Als praktijkdocent ben je dat op zich wel gewend, maar dit geeft houvast, ook voor de leerling.”

Bezig met je handen

In het praktijklokaal voor uiterlijke verzorging zijn intussen drie leerlingen bezig om elkaars haar te stylen. De rest van de klas zit helaas thuis vanwege corona. Over een maand komen de basisschoolleerlingen voor de beautydag, dus ze moeten nog het een en ander regelen. De praktijkopdracht valt in de smaak. Dewi: “Het is gewoon fijner om met je handen bezig te zijn. Ook al ben ik niet zo van de uiterlijke verzorging, want ik wil meer de kant van sport en bewegen op.” Mallissa vindt de praktijkopdrachten afwisselend. “Je leert samenwerken, een plan maken en je eraan houden. Ik ben zo benieuwd hoe het straks zal gaan met de achtstegroepers! Ik denk dat ze het heel spannend zullen vinden. Ik weet nog goed hoe verlegen ik zelf was op die leeftijd...”

Opdrachten uitwisselen

De twee docenten merken hoe fijn de leerlingen het vinden om praktisch bezig te zijn. Gerda: “Ze krijgen het niet op een bordje voorgeschoteld, maar moeten zelf aan de slag. Ze voelen zich erg verantwoordelijk, checken van tevoren of alles goed is geregeld. Dat verrast me enorm. De 4e jaars kunnen dit al goed; voor 3e jaars is het nog best lastig.”

Sabine: “Je ziet ze groeien. Ik vind het een goed teken als ze enthousiast aan leeftijdsgenoten vertellen waar ze mee bezig zijn. Dan heb ik als leraar het gevoel: Ja, dit is lesgeven!”

“Daar krijg je echt energie van”, beaamt Gerda.

Beide ervaren docenten zien ook wat leerlingen moeilijk vinden: plannen, samenwerken en een verslag schrijven bijvoorbeeld. “Belangrijk om dit te oefenen, want dat komt in het vervolgonderwijs terug. Wij vinden vooral het proces belangrijk. We bespreken steeds met ze: wat heb je geleerd, wat zou je anders kunnen doen? En wat vind je er nou echt van? Zou dit vak bij je passen en waarom dan? De leerlingen vinden het vaak moeilijk om naar zichzelf te kijken. Vooral om hun eigen sterke punten te zien en dat ze trots mogen zijn op wat ze al kunnen”, zegt Sabine.

Voor het ontwikkelen van praktijkopdrachten adviseren ze eensgezind: werk samen met andere scholen. Het Tessenderland zit bijvoorbeeld in een intervisiegroep met collega’s in Roosendaal en IJsselstein. Gerda: “We wisselen ideeën en praktijkopdrachten uit. Zo kun je het als leraar naar je hand zetten.”

“Hier krijg je echt energie van!”

Talent ontdekken

De keuze voor meer praktijk op de mavo heeft de school een aantal jaren geleden al gemaakt. Leerlingen in de bovenbouw kunnen kiezen voor variaties Tech, Business of Care & Beauty. Daar gaan ze meer de diepte in met praktijkvakken. Toch twijfelde Dennis Warnier, afdelingsleider van de mavo, geen moment toen hij de aanmelding voor de pilotschool praktijkgericht programma gl en tl voorbij zag komen. “Ik zag het als een superkans om verder te professionaliseren en voorop te lopen in de ontwikkeling naar meer praktijk naast de theorie. Een stevig praktijkgericht programma is een verrijking voor de leerlingen. Ik ben ervan overtuigd dat ze zo veel beter voorbereid zijn op een vervolgopleiding.” Het praktijkgerichte programma heeft een sterke focus op Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB).

Samen optrekken

Dennis is te spreken over de ontwikkelgroepen waarin vergelijkbare pilotscholen met begeleiding van SLO samen optrekken. Zo vormen ze een community. “De samenwerking komt nu echt op stoom, het werkt als een vliegwieltje. We wisselen praktische kennis en ervaring uit en je kunt open bespreken waar je tegenaan loopt. Bijvoorbeeld hoe je een opdracht in het lesrooster inplant, of hoe je omgaat met bevoegdheden van leraren.” »

Foto: Tom van Limpt

Zo kan een praktijkopdracht eruitzien

- Een tutorial voor social media gericht op senioren. Met die opdracht klopte Seniorweb aan bij Tessenderlandt. Veel ouderen hebben moeite met hun mobiele telefoon, maar willen wel graag leren appen of facetimen. De opdracht voor de leerlingen: maak een tutorial waarin je uitlegt hoe je social media kunt gebruiken op je telefoon, in de vorm van een vlog.
- De liefdesbox: informatiepakket over liefde en seksualiteit. Omdat in coronatijd opdrachten buiten de school moeilijk te realiseren waren, vonden de docenten Zorg & Welzijn van Tessenderlandt een opdrachtgever binnen hun eigen school, bij hun collega's van maatschappijleer. Die hadden behoefte aan een voorlichtingspakket over 'liefde en seksualiteit' voor hun bovenbouwleerlingen. De mavo 3-leerlingen gingen met deze opdracht aan de slag, zochten informatie over seksuele voorlichting en maakten er een liefdesbox, een website of een spel van. Ze moesten hun product presenteren aan de opdrachtgevers.
- Op de website van SLO zijn meer levensechte opdrachten te vinden, ook voor andere licentievrije programma's. Kijk op www.slo.nl bij 'Praktijkgerichte programma's'.

Ook intern leeft het bij het Tessenderlandt, omdat twee andere scholen van de scholengroep meedoen aan de pilot Economie & Ondernemen en aan Technologie & Toepassing. “Dat stimuleert enorm; je hebt steun aan elkaar”, zegt hij, “we tippen elkaar bijvoorbeeld over bedrijven die misschien leuke opdrachten hebben. Ook zorgen we voor afstemming van de PTA’s, want het is niet de bedoeling dat het ene zwaarder uitpakt dan het andere.”

Theorie en praktijk verbinden

Dennis realiseert zich dat zijn school het misschien gemakkelijker heeft dan een categorale mavo. Er zijn goed uitgeruste praktijklokalen met apparatuur voor horeca, PIE (Produceren, Installeren en Energie) of uiterlijke verzorging en bevoegde praktijkdocenten. Ook heeft de school goede contacten met bedrijven in de regio, zoals in de techniek en zorg, waar leerlingen (basis en kader) stage lopen. Toch is meer praktijk voor alle leerlingen de toekomst, vindt hij: “Ik gun het de mavo- en de havo-leerlingen. Hier ligt een kans! Het hele land schreeuwt om praktisch opgeleide mensen. Kijk hoe dynamisch het hier is op school als je theorie met praktijk verbindt. Onze deur staat open, wij willen graag met andere scholen samenwerken. Ze kunnen gerust gebruik maken van onze praktijkruimtes, dan staan we samen sterk.” /

Beginnen met bouwen aan een netwerk

Sinds 2020 ontwikkelen 140 pilotscholen een praktijkgericht programma als onderdeel van een nieuwe leerweg in het vmbo. Lyanca van de Groep, vakexpert vmbo bij SLO, begeleidt 18 pilotscholen voor Zorg & Welzijn. Haar indruk van de landelijke bijeenkomst van pilotscholen: “Scholen vinden het belangrijk dat leerlingen ervaringen opdoen binnen de sector, maar ook dat ze zich breed kunnen oriënteren en een kijkje nemen buiten de sector Zorg & Welzijn. Een praktijkgericht programma biedt scholen de ruimte om opdrachten aan te bieden die passen bij de behoeften van leerlingen, de school en de regio. En dat is een goede ontwikkeling.”

Essentieel onderdeel van het nieuwe praktijkgerichte programma is dat leerlingen (naast onder andere werkvelden, werken in opdracht van een externe opdrachtgever en LOB) levensechte opdrachten uit de praktijk uitvoeren. Worden bedrijven of organisaties straks niet overspoeld door scholen? Daar is Lyanca niet bevreesd voor: “Misschien bestaat de indruk dat scholen alle praktijkopdrachten buiten de deur moeten uitvoeren, maar dat is niet zo. Het gaat erom een goede balans te vinden. Er zijn zoveel mogelijkheden: elk bedrijf, organisatie of onderwijsinstelling kan opdrachtgever zijn. Als school kun je nu al beginnen door contacten te leggen en te bouwen aan een netwerk. Ook leraren zouden al eens kunnen oefenen met praktijkopdrachten.”

Meer weten?

- Kijk voor meer informatie over de nieuwe leerweg en het praktijkgericht programma op www.nieuweleerweg.nl.
- Executieve vaardigheden zoals plannen en organiseren, zijn een belangrijk onderdeel van praktijkopdrachten. Kijk voor tips, leeractiviteiten en materialen op www.slo.nl/thema/meer/werken-executieve-vaardigheden.

/ Leraren versterken leesonderwijs op hun school

‘NA PISA DE LENTE’: BRUG TUSSEN ONDERWIJS EN WETENSCHAP

Tekst: Marijke Nijboer

Goed leesonderwijs is cruciaal voor het succes van kinderen op school én in de maatschappij. Vanuit die overtuiging stapten vijf scholen voor voortgezet onderwijs in 2021 in het project *Na PISA de lente*. Ondersteund door wetenschappers en lerarenopleiders, doen docenten praktijkonderzoek en ontwikkelen ze onderwijsleermateriaal. Het Christelijk Lyceum Delft maakte een lessenserie met toebehoren voor ‘diep lezen’. Het Blariacumcollege in Venlo een handreiking voor het maken van toetsen die meten hoe goed leerlingen zijn in drie belangrijke cognitieve processen.

“We merken dat leerlingen het heel lastig vinden om een tekst echt goed te begrijpen”, zegt Anita Smits, docent Nederlands (havo, vwo) op het Christelijk Lyceum Delft (CLD). Ze bestudeerde samen met haar collega Jeffrey van der Knaap (mavo) vakliteratuur over lezen, woordenschat, het structureren van zinnen en hoe je onderwijs goed kunt inrichten voor het bevorderen van de leesvaardigheid. Jeffrey: “We ontdekten dat veel leerlingen, als ze een onderdeel van een tekst niet begrijpen, gewoon doorgaan. Soms beseffen ze niet eens dat ze het niet begrijpen. We trainen ze om steviger te lezen en na te denken over de tekst.”

Anita en Jeffrey maakten een lessenserie waarbij ze leerlingen met behulp van diep lezen (ook wel *close reading* genoemd) teksten grondig laten analyseren. Anita: “Je leest de tekst meerdere keren. De eerste keer bespreek je de inhoud; zo neem je ook de minder goede lezer mee. Bij de volgende rondes ben je bezig met woordenschat, moeilijke woorden en bijvoorbeeld de alinea-indeling. Daarna met het doel van de schrijver en je eigen mening. En tenslotte bied je een verwerkingsopdracht aan om het geheel betekenisvol te maken. Bij ons is dat een debat.” De twee kozen voor een onderwerp dat hun leerlingen boeit: *deep fake*. Daarbij gebruikten ze teksten uit De Volkskrant, het tijdschrift Kijk en filmpjes van YouTube. Ze ontwikkelden bij de lessenserie een ondersteunende PowerPoint voor docenten en een hulpblad voor leerlingen met de verschillende stappen: markeer belangrijke uitspraken of zinnen; omcirkel woorden die je niet kent; zet een vraagteken in de kantlijn bij wat je niet begrijpt; zet een uitroepteken bij wat je nieuwsgierig maakt; noteer wat je nog wilt weten. Binnenkort nemen de docenten leesvaardigheidstoetsen af. Anita: “Ik ben heel benieuwd of de leerlingen dan deze manier van lezen gaan toepassen.”

Zelf toetsen maken

Jacqueline Kool en Leonie Goutier van het Blariacumcollege wilden achterhalen waar hun leerlingen precies uitvallen bij lezen. Zij richtten zich daarbij op de cognitieve processen die PISA ook gebruikt: informatie opzoeken,

Project verbetert leesonderwijs

Het project *Na PISA de lente* richt zich op verbetering van het leesonderwijs in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Docenten, lerarenopleiders en wetenschappers ontwikkelen gedurende twee jaar samen onderwijsleermateriaal en schoolleerplannen. Dit project van de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands (WODN) van de vereniging van Levende Talen Nederlands wordt uitgevoerd in samenwerking met SLO. Subsidie komt van het ministerie van OCW.

informatie begrijpen en het evalueren van en reflecteren op teksten. Ze maakten toetsen met behulp van PISA-teksten, om te ontdekken hoe goed hun leerlingen zijn in deze cognitieve processen.

De docenten lieten een aantal leerlingen hardop denken tijdens de afname van een toets. Dat leverde bruikbare inzichten op over hun denkprocessen. De leerlingen blijken vooral moeite te hebben met evalueren en reflecteren. Leonie: “Ze vinden het lastig om objectief over een tekst na te denken. In één tekst bespreken jongeren bijvoorbeeld de voor- en nadelen van het drinken van koemelk. Gevraagd met wie hij het eens was, noemde een leerling de bron die positief was over koemelk. Niet vanwege diens goede argumenten, maar omdat hij zélf veel koemelk drinkt.” De docenten willen vanaf de eerste klas veel nadruk gaan leggen op kritisch lezen: het goed kijken van welke bron de informatie in een tekst afkomstig is. “Liefst bij alle vakken”, zegt Leonie.

De Venlose docenten maakten een handreiking met tips die docenten kunnen toepassen bij het maken van toetsen en het vormgeven van lessen. “Leraren pakken al snel de standaardtoets van de methode”, zegt Jacqueliën, “want zelf een toets maken kost tijd. Een specifiek op deze cognitieve processen gerichte toets heeft echter veel meerwaarde. Het is belangrijk dat docenten meer tijd krijgen om zulke toetsen te ontwikkelen.”

“Voor mij was een eyeopener dat we vaak bezig zijn met de vorm van de tekst”

Onderwijs profiteert van wetenschap

Na PISA de lente slaat een brug tussen wetenschap en onderwijs. “We bieden een unieke samenwerking tussen wetenschappelijke leesexperts, lerarenopleiders en docenten uit het voortgezet onderwijs”, zegt Anke Herder, projectleider vanuit SLO. “De wetenschappers dragen hun kennis over, denken mee over vormgeving

van het praktijkonderzoek en geven feedback op onderwijsleermateriaal dat docenten ontwikkelen. De lerarenopleiders geven een kwaliteitsimpuls aan kennis over lezen en leesdidactiek in de opleidingen, waardoor studenten en dus toekomstige docenten Nederlands goed beslagen ten ijs komen.”

Leonie: “Voor mij was een eyeopener dat we vaak bezig zijn met de vorm van de tekst, zoals het verdelen van de tekst in alinea’s, terwijl het zo belangrijk is om met de inhoud aan de slag te gaan. Die verwerk je via die drie cognitieve processen (begrijpen, evalueren en reflecteren): hoe doen de leerlingen het daarbij en hoe kunnen we dat verbeteren? Die aanpak kun je vrij gemakkelijk inbouwen in je lessen of bestaande methode.” Anita: “Wij kregen de tip om onze methodiek een naam te geven, zodat je er altijd naar terug kunt verwijzen. We hebben gekozen voor diep lezen. Als ik nu zeg: ‘We gaan diep lezen’, dan weet mijn klas precies welke stappen ze moeten volgen.” Het sparren met de andere scholen levert ook veel ideeën op. Jeffrey: “Elke school legt eigen accenten in z’n ontwerponderzoek. Zo kunnen we ook profiteren van elkaars uitkomsten.” Anita en Jeffrey prijzen de vakliteratuur die zij kregen aangeboden. Jeffrey: “Eén artikel stelde dat we op een supersnelle digitale snelweg zitten, terwijl we met tekstbegrip kinderen onderwijzen alsof we in een dorpsstraat rijden. Wij gebruiken daarom bewust ook teksten van het internet.”

Uitrollen binnen de school

Tijdens het huidige, tweede projectjaar gaat de aandacht naar het lezen bij andere vakken. Jeffrey: “Ook bij vakken als wiskunde, geschiedenis en aardrijkskunde is het belangrijk om tot een goed begrip van de teksten te komen.” Jacqueliën: “Je kunt in principe bij elk vak met de cognitieve processen van PISA aan de slag. Ook hier kunnen toetsresultaten helpen om te zien bij welke achterliggende leesprocessen het mis loopt. Als je voor één klas met docenten van vier vakken zou kijken naar de toetsresultaten, kun je misschien ergens de vinger op leggen.” »

De docenten delen hun kennis en maken collega's warm voor hun aanpak. Anita: "We beschrijven onze bevindingen in de nieuwsbrief en houden presentaties voor de secties. We gaan in vwo 5 aan de slag met tekstbegrip. Ik heb een les over *deep fake* gemaakt voor vwo 2 en heb het ook met collega's van de havo over deze manier van werken. Dit najaar gaan we hier een studiedag aan wijden. Het balletje begint te rollen."

Teamleider faciliteert

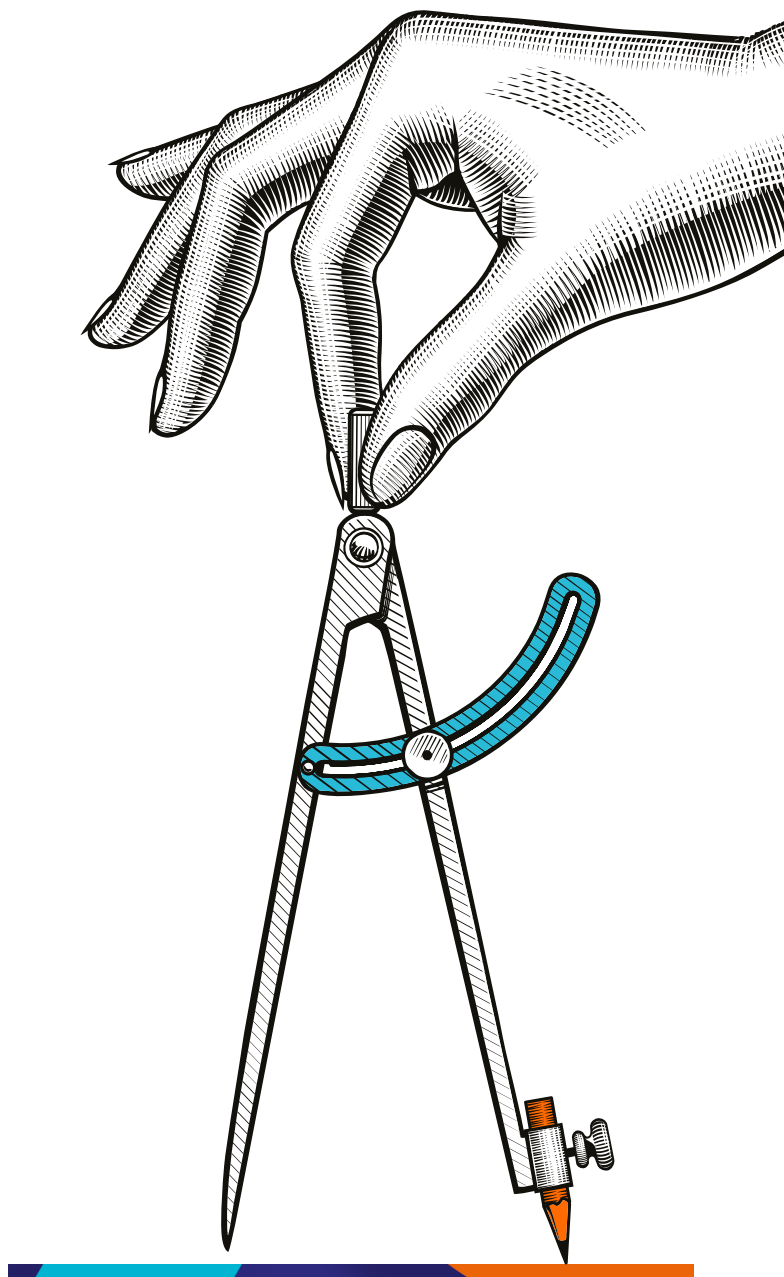
Elly de Wit, teamleider onderbouw vmbo bij het Nuborgh College in Elburg, maakte haar school warm voor deelname aan het project. "Als ik bij de Primera ben, help ik nog wel eens iemand met het opladen van een ov-kaart. Mensen lopen in dat soort dingen vast doordat ze niet leesvaardig genoeg zijn. Dit ervaren mogelijk ook veel van mijn leerlingen. Als vmbo-school moeten wij doen wat we kunnen zodat zij zich staande kunnen houden in de maatschappij." Haar collega's, Anja Kruithof en Gerriën Groen, krijgen door hun deelname aan het project *Na PISA de lente* 160 uur per kalenderjaar om de leesmotivatie te vergroten en het begrijpend lezen te versterken. Zij hebben voor die doelen een leerlijn ontwikkeld. Alle lessen in de school duren 75 minuten en beginnen met lezen. Vier keer per jaar is er een leesproject. Dit is ingebed in het vak Nederlands, maar wordt nu ook uitgebreid naar de zaakvakken. Elly: "Ik denk dat onze leerlingen hier ontzettend veel baat bij zullen hebben."

"Je kunt in principe bij elk vak met de cognitieve processen van PISA aan de slag"

Zij faciliteert Anja en Gerriën, die ze maandelijks spreekt over hun vorderingen. Ze zou graag zien dat alle activiteiten rond leesvaardigheid in een doorlopende lijn naar de bovenbouw gaan. "Dat lijkt me een taak die past bij de locatiedirecteur. En ik denk dat het schoolbestuur vooral de visie moet uitdragen. Zij kunnen stimuleren dat leesonderwijs ook op de andere locaties aandacht krijgt." Elly ziet al een mooie bijvangst: "We hebben nu een boekenuitleen op school. Vanuit de bibliotheek zorgt een leesconsulent dat er in elke leer-werkruimte telkens nieuwe boeken staan, passend bij de interesse en het niveau van onze leerlingen." De effecten van de nieuwe aanpak zijn nog niet gemeten, maar Elly ziet wel wat veranderen. "Ik heb het idee dat de leesmotivatie toeneemt. Lezen is in de onderbouw een belangrijk aandachtsgebied geworden. Nu gaan we daar ook de zaakvakken bij betrekken." Deze ontwikkeling sluit mooi aan bij de focus van *Na Pisa de lente* in 2022. De inmiddels negen scholen werken met duo's van docenten Nederlands plus een

ander vak, zoals economie of geschiedenis. Anke: "Zij gaan samen aan de slag met de verbetering van leesvaardigheid in beide contexten en een betere afstemming tussen de vakken."

Het loont om de leesvaardigheid van je leerlingen in kaart te brengen en je leesonderwijs toe te spitsen op hun lacunes, zeggen Jeffrey en Anita. "Wees niet bang om zelf een toets te maken", voegen Jacqueliën en Leonie daaraan toe. "Dat kost tijd, maar met de uitkomsten kun je je leesonderwijs echt effectiever maken." /

/ Nederland is wel én niet uniek als het om curriculumontwikkeling gaat

Onderwijsprofessionals in heel Europa werken aan curriculumontwikkeling en willen goede keuzes maken die past bij hun onderwijs. In het Europese netwerk CIDREE kunnen zij kennis en ervaring uitwisselen. We kunnen veel van elkaar leren ook al pakt ieder land het anders aan, menen SLO'ers Jindra Divis (directeur) en Marc van Zanten (curriculumontwikkelaar rekenen-wiskunde) die er namens Nederland deel van uitmaken.

Zo'n twintig landen zijn lid van het Europese netwerk CIDREE en dat aantal neemt langzaam toe. Het onlangs uitgebrachte jaarboek heeft als thema digitale geletterdheid, met vraagstukken als: hoe breng je digitale geletterdheid onder in het bestaande curriculum en hoe zorg je ervoor dat leraren zich hierin verder professionaliseren. "Een actueel en belangrijk thema", zegt Marc van Zanten. Hij heeft als nationaal coördinator bij CIDREE contact met de deelnemende landen. "Ook thema's als duurzaamheid en kansengelijkheid spelen bij alle landen. Belangrijk dus om daarover te discussiëren en kennis uit te wisselen. Komend jaar staat het jaarboek in het teken van het jonge kind."

CIDREE organiseert netwerkbijeenkomsten en een jaarlijkse conferentie. Daar werd Jindra Divis afgelopen najaar tot voorzitter van het bestuur gekozen. "Een eervolle taak", zegt hij. "Wat het netwerk zo interessant maakt? Curriculumexperts uit de deelnemende landen kunnen elkaar ontmoeten. In elk land wordt natuurlijk nagedacht over curriculumherzieningen. Hoe kun je het systematisch aanpassen, in samenhang, zonder dat het een overladen programma wordt? Ieder land doet dat op zijn eigen manier. Elk onderwijssysteem is ook anders, de culturen verschillen. Dus je kunt dat niet een-op-een kopiëren."

Goede voorbeelden

De landen verschillen dus behoorlijk van elkaar, maar toch zijn de vragen waar ze mee zitten vergelijkbaar. Jindra: "Het gaat bijvoorbeeld om de vraag wie je betreft bij curriculumvernieuwing, welke rol spelen leraren, vakexperts en wetenschappers daarin en hoe kun je hun verschillende deskundigheid verbinden? En, een ander onderwerp, hoe ga je om met toetsen? Die kunnen het curriculum sturen, maar dat willen we juist niet. Ook daarover wisselen we van gedachten. Andere landen vinden het interessant om te zien hoe wij dat in Nederland aanpakken. Let wel, het gaat om meer dan elkaar inspireren. Je zoekt naar goede

voorbeelden die werken en dan kijk je hoe je ze kunt gebruiken in je eigen situatie."

Daarbij is het belangrijk om vragen mee te nemen die uit de Nederlandse praktijk naar boven komen, voegt Marc toe. "Zo horen we van scholen dat door de schoolsluitingen in coronatijd heel jonge kinderen al problemen hebben in hun taal- en rekenontwikkeling en hun welbevinden. Dat komt aan de orde bij de bespreking van leerachterstanden met mijn buitenlandse collega's. Is het herkenbaar voor hen, welke oplossingen hebben zij en wat kunnen we daarvan leren?"

Ook op het gebied van burgerschap, voor Nederland een nieuw leergebied, kan het onderwijs profiteren van de ervaringen van landen die dit al wel in het curriculum hebben, zoals Ierland.

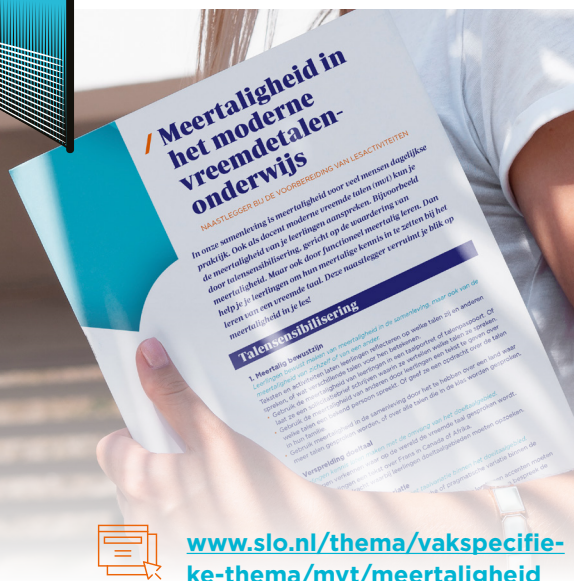
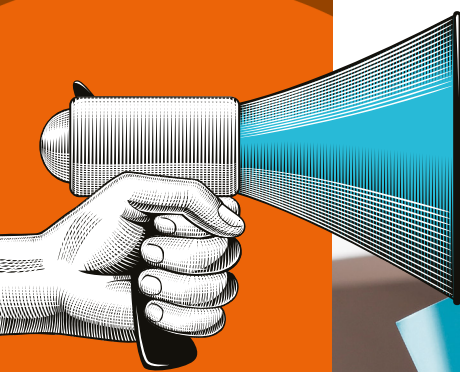
Blik buiten de grens

Het bestuur van CIDREE heeft al langer als doelstelling om een serieuze gesprekspartner te worden van diverse internationale onderwijsorganisaties, zoals de OECD. Voorzitter Jindra hoopt daar tijdens zijn termijn een bijdrage aan te kunnen leveren. "En liefst niet meer online", zegt hij, "want een netwerk onderhouden en verder uitbouwen gaat het best als je mensen ook echt in de ogen kunt kijken."

Dat wenst hij Nederlandse scholen ook toe: "Ik merk dat leraren die contacten met collega's in het buitenland hebben daar veel inspiratie en goede voorbeelden ophalen. Ook al is de context van ieder land verschillend, je kunt veel leren van een andere aanpak en er je voordeel mee doen." /

CIDREE staat voor Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe. Het jaarboek *Digital Literacy: Curriculum Development and Implementation in European Countries* is te downloaden via www.slo.nl en via www.cidree.org.

Aandacht voor meertaligheid in je MVT-les? Gebruik de naastlegger!

Als docent moderne vreemde talen (MVT) kun je de meertaligheid van je leerlingen aanspreken. Bijvoorbeeld door talensensibilisering, gericht op de waardering van meertaligheid, maar ook door functioneel meertalig leren. Dan help je je leerlingen om hun meertalige kennis in te zetten bij het leren van een vreemde taal. En dat hoeft helemaal niet ingewikkeld te zijn!

Met de naastlegger *Meertaligheid in het moderne vreemdetalenonderwijs* verrijk je je blik op meertaligheid. Je legt hem letterlijk naast je eigen lesmateriaal en ziet hoe je heel eenvoudig je materiaal verrijkt met meertaligheid.

Domeinbeschrijvingen voor onderbouw vo

SLO ontwikkelt met regelmaat domeinbeschrijvingen binnen verschillende vakgebieden voor peilingsonderzoeken. De beschrijvingen zijn inhoudelijke onderleggers waarin de te peilen aspecten beschreven worden. De Inspectie van het Onderwijs gebruikt deze domeinbeschrijvingen voor toekomstig peilonderzoek in het project *Peil. onderwijs*. Onlangs verschenen de domeinbeschrijvingen voor rekenen en wiskunde en leesvaardigheid in de onderbouw van het vo.

www.slo.nl/publicaties/@19478/domeinbeschrijving-rekenen-wiskunde

www.slo.nl/publicaties/@19477/domeinbeschrijving-leesvaardigheid

Monitoring invoering vernieuwde bedrijfseconomie

Het derde monitorrapport over de invoering van het examenprogramma bedrijfseconomie is gereed. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek zijn in september al in het Tijdschrift Economieonderwijs (TEO) gepubliceerd. SLO heeft de resultaten onder andere besproken met CvTE, VECON, OCW en de oud-voorzitter van de vakvernieuwingscommissie, professor dr. Arnoud Boot. Dit is via een tijdschriftartikel met docenten bedrijfseconomie gedeeld.

www.slo.nl/@19702/monitoring-invoering-vernieuwde

Praktijkgericht werken in de havo: de volgende fase gaat van start!

Vanaf augustus 2022 kunnen havoscholen praktijkgerichte programma's aanbieden. Er zijn op dit moment twee programma's in ontwikkeling: het praktijkgerichte programma Technologie en het praktijkgerichte programma Maatschappij. De conceptversies van deze examenprogramma's zijn in mei gereed. In april publiceren we de tussenversies. Wil je de ontwikkeling van de examenprogramma's volgen? Wil je je aanmelden om het programma aan te gaan bieden?

Lees meer op:

www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/havo-praktijkgericht/havo-praktijkgerichte-programma

Online vormgeven aan formatieve evaluatie: PILA

Samen met de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) en het Freudenthal Instituut van de Universiteit Utrecht organiseert SLO komend voorjaar de Nederlandse pilot van het Platform for Innovative Learning Assessments: het PILA-initiatief (pilaproject.org). SLO onderzoekt hoe docenten online vorm kunnen geven aan de formatieve evaluatie van het computationeel denken van hun leerlingen.

Heb je als docent een derde of een vierde klas wiskunde of informatica in havo of vwo? Lees dan meer over de prachtige mogelijkheid om met je leerlingen formatief werkend een kijkje te nemen in het curriculum van de toekomst.

www.slo.nl/@19935/online-formatief-evalueren

Tips voor het maken van een vakwerkplan bewegingsonderwijs so/vso

Afgelopen maand kregen wij twee vragen binnen over bewegingsonderwijs, een over het so en een over het vso. Voor de doelgroepen in het (v)so kan het lastig zijn om bepaalde lessen te geven en dus aan bepaalde doelen te werken. Denk bijvoorbeeld aan stoeispielen binnen het (voormalig) cluster-4 onderwijs en aan balanceren bij dove en slechthorende leerlingen. Wil je hier meer over weten? Bekijk onze publicaties en tips voor houvast en inspiratie.

www.slo.nl/sectoren/so/netwerk-gespecialiseerd-onderwijs/vraag-maand

Netwerk taalrijk onderwijs vo

Ben je taalcoördinator of docent van een bèta- of gammavak in het voortgezet (speciaal) onderwijs en wil je graag nieuwe kennis opdoen en praktijkervaringen uitwisselen op het gebied van taalbeleid, taalgericht vakonderwijs of meertaligheid? Sluit je dan aan bij het Netwerk taalrijk onderwijs vo. Je ontvangt regelmatig een nieuwsbrief en een uitnodiging voor (online) bijeenkomsten met actuele inzichten en praktische werkwijzen.

www.slo.nl/thema/meer/taalgericht-vakonderwijs/netwerk-taalrijk-onderwijs-vo

/ Programma Basisvaardigheden

‘COMPLEXE PROBLEMEN VRAGEN OM DOORDACHTTE
OPLOSSINGEN’

Hoe versterk je de basisvaardigheden van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs? Het programma Basisvaardigheden van SLO gaat leraren, schoolleiders en de educatieve infrastructuur hierbij ondersteunen.

Af en toe duiken de berichten in de media weer op: Nederlandse leerlingen zouden niet meer kunnen lezen, schrijven en rekenen. Maar klopt dat eigenlijk wel? “Niet echt, het is te zwart-wit”, zegt Bernard Teunis, manager bij SLO. “De problemen liggen veel genuanceerder dan de krantenkoppen soms doen vermoeden. Op sommige reken- en taalonderdelen presteren Nederlandse leerlingen prima, ook vergeleken met andere landen. Maar op andere onderdelen valt wel degelijk winst te behalen. Daarnaast constateren we dat er, qua prestaties, verschillen bestaan tussen diverse groepen leerlingen.”

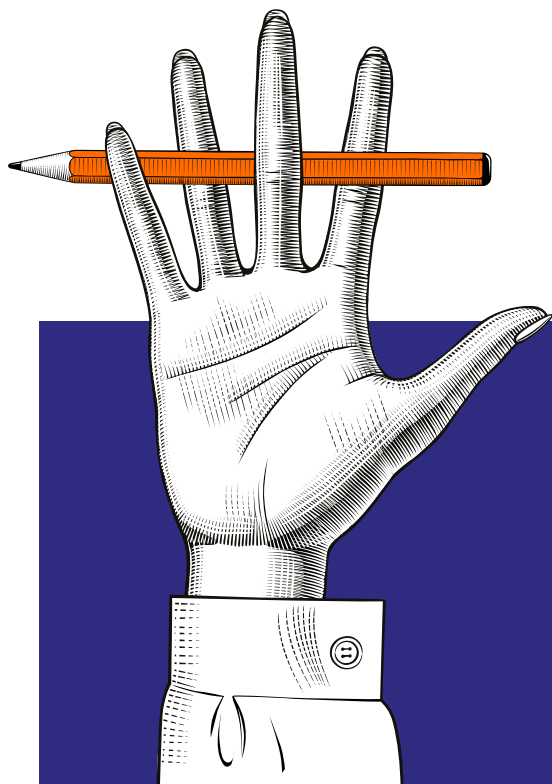
“De problemen liggen genuanceerder dan krantenkoppen doen vermoeden”

Waar zitten de hiaten?

Uit nationaal en internationaal onderzoek komt naar voren dat bij rekenen-wiskunde veruit de meeste Nederlandse leerlingen het basisoniveau halen, stelt Marc van Zanten (curriculumontwikkelaar rekenen-wiskunde bij SLO). “Tegelijkertijd weten we dat het rekenpotentieel van veel leerlingen in het primair onderwijs onderbenut blijft, met name van betere rekenaars. Bovendien blijkt dat zo’n 16 procent van de 15-jarigen onvoldoende gecijferd is. Internationaal gezien is dat niet slecht, maar we zijn er natuurlijk niet tevreden mee.”

Masterplan Basisvaardigheden

Vanuit de politiek, wetenschap en samenleving klinkt al enige tijd de roep om het versterken van de basisvaardigheden. In het Regeerakkoord staat daarom dat er een Masterplan Basisvaardigheden komt, op te leveren door onderwijsminister Dennis Wiersma. De input hiervoor zal onder meer geleverd worden door SLO. Het masterplan moet ertoe leiden dat leerlingen beter toegerust worden op het gebied van taalvaardigheid, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid.

Ook bij taal is het beeld genuanceerd. “Basisvaardigheden taal betreffen zowel de lees- en schrijfvaardigheid als de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen. De problemen doen zich met name voor bij lezen en schrijven”, zegt Anne-Christien Tammes (curriculumontwikkelaar taal/ Nederlands bij SLO). “Leerlingen hebben moeite met diep of kritisch lezen. Ze vinden het lastig om informatie uit verschillende bronnen te vergelijken, deze op waarde te schatten en de betrouwbaarheid ervan te beoordelen. Bovendien is de leesmotivatie laag.”

Voor schrijfvaardigheid behaalde in 2019 driekwart van de leerlingen in groep 8 het gewenste niveau (1F); slechts een kwart behaalde het streefniveau (2F). Hoe het met de schrijfvaardigheid van leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs staat, is niet bekend. “Wel weten we dat bovenbouwleerlingen moeite hebben met het schrijven van goede teksten”, vertelt Anne-Christien.

Op zoek naar een goede balans

Waardoor komt het nu dat leerlingen op sommige onderdelen van taal en rekenen-wiskunde minder goed presteren? Dat heeft vooral te maken met de manier waarop er gewerkt wordt aan basisvaardigheden in het onderwijs en de keuzes die worden gemaakt, stellen Bernard, Anne-Christien en Marc. “Zo is er een onevenredige verdeling in onderwijstijd tussen de verschillende taaldomeinen”, vertelt Anne-Christien. “Vooral aan de makkelijk toetsbare onderdelen spelling, grammatica en lezen wordt veel aandacht besteed. En bij lezen maken leerlingen vooral vragen bij teksten, in plaats van dat ze werken aan diep lezen. Er wordt minder onderwijstijd besteed aan schrijfvaardigheid en ook aan mondelinge taalvaardigheid. Een bijkomend probleem is dat in veel methoden de verschillende taaldomeinen nogal losstaan van elkaar, waardoor leerlingen de taal als “betekenisloos” kunnen ervaren.”

Ook bij rekenen-wiskunde is het zoeken naar een goede balans in het lesaanbod, weet Marc. “We zien bijvoorbeeld dat leraren willen zorgen dat de basis goed zit, terwijl ze ook uitdagender leerstof willen aanbieden. Wat ook goed is, zeker voor leerlingen met meer in hun mars. Het is alleen zoeken hoe de onderwijstijd goed te verdelen.”

Direct inzetbare interventies

Hoe kunnen onderwijsprofessionals de geconstateerde hiaten bij taal en rekenen-wiskunde wegwerken? Dat onderzoekt SLO met het programma Basisvaardigheden. Inmiddels zijn de feitelijke problemen voor de diverse (sub)groepen leerlingen in kaart gebracht. Nu is SLO druk bezig met de zoektocht naar oplossingen: kennis over “wat werkt, voor wie en wanneer” bij het versterken van de basisvaardigheden. “Bij taal kun je bijvoorbeeld denken aan het vergroten van de samenhang tussen verschillende taaldomeinen en het gebruik van rijke teksten”, zegt Anne-Christien.

Later dit jaar lanceert SLO een online platform om de bevindingen te delen. “Hier vind je straks achtergrondinformatie, praktische handreikingen en handige tools die

direct inzetbaar zijn voor het onderwijs”, vertelt Bernard. “En ook interventies voor uiteenlopende groepen leerlingen. Voor een leerling in groep 6 zijn immers andere interventies nodig dan voor een vwo-leerling.” Bernard benadrukt dat er straks geen kant-en-klare aanpak voor het versterken van de basisvaardigheden op het platform staat. “Complexe problemen vragen om doordachte oplossingen. Wat de juiste aanpak is, hangt immers altijd af van het vak en de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen. We willen met het platform vooral de kennis en kunde van onderwijsprofessionals vergroten, zodat zij op een onderbouwde manier keuzes kunnen maken uit het aanbod.”

“We willen de kennis en kunde van onderwijsprofessionals versterken”

Verbinding zoeken met andere vakken

De nadruk binnen het programma Basisvaardigheden ligt in eerste instantie op rekenen-wiskunde en taal/ Nederlands (en later ook Engels). “Verder gaan we op zoek naar verbindingen met andere leergebieden, waar onder digitale geletterdheid en burgerschap”, vertelt Marc. Hij geeft een voorbeeld: “Binnen burgerschap leren leerlingen onder meer om informatie kritisch te beschouwen, ook informatie uit bijvoorbeeld percentages en grafieken. Hier zit een belangrijk verband tussen burgerschap en rekenen-wiskunde.” “Taal is evenmin een geïsoleerd vak”, vult Anne-Christien aan. “Juist bij vakken als aardrijkskunde en geschiedenis kunnen leerlingen hun taalvaardigheid vergroten.” “Deze voorbeelden laten zien dat er in het gehele curriculum kansen liggen om de basisvaardigheden te versterken”, aldus Bernard.

Samenhangend geheel

Het programma Basisvaardigheden past binnen de kerntaak van SLO om te komen tot een doordacht en actueel curriculum. De totstandkoming van het programma functioneert parallel aan de ontwikkeling van formele curriculumdocumenten (kerndoelen, examenprogramma's en het Referentiekader taal en rekenen), die echter een langere ontwikkelperiode kennen. “De inzichten uit het programma Basisvaardigheden worden in de ontwikkeling van deze curriculumdocumenten meegenomen”, aldus Bernard. “Zo ontstaat een samenhangend geheel.” Marc geeft een voorbeeld van hoe dit er in de praktijk uit kan zien. “Tijdens de coronapandemie zag je dat de minister van VWS infographics liet zien tijdens de persconferentie. Heel handig, als je ze tenminste begrijpt. En dat doet niet iedereen. Grafische weergaven worden steeds vaker gebruikt om ontwikkelingen te verduidelijken, dus is het belangrijk dat we daar bij rekenen-wiskunde voldoende aandacht aan besteden. Eerst via het programma Basisvaardigheden. En uiteindelijk zal dit dan ook een plekje krijgen in het nieuwe curriculum.” /

/ Wetenschappelijke expertise en vragen van leraren bij elkaar brengen

GEZAMENLIJK INITIATIEF UVA EN SLO: LEERSTOEL CURRICULUM STUDIES

SLO heeft samen met de Universiteit van Amsterdam het initiatief genomen voor de leerstoel Curriculum Studies. De nieuwe leerstoel verankert de aandacht voor het curriculum binnen de onderwijswetenschappen en sluit naadloos aan bij het toenemende maatschappelijk belang van het curriculum.

Tekst: SLO

Sanne Tromp, directeur kennis en innovatie bij SLO is blij en trots op dit gezamenlijk initiatief en vindt het belangrijk dat deze leerstoel er komt: "Op dit moment is er geen leerstoel op het gebied van het curriculum. En dat is vreemd eigenlijk, want het wat en waartoe van het onderwijs verdient structurele aandacht. Er wordt op dit moment heel veel van scholen gevraagd, denk aan burgerschap, basisvaardigheden, maar ook een nieuw vak als digitale geletterdheid. Hoe geven we dat allemaal vorm, hoe zorg je voor een samenhangend curriculum en hoe zorg je ervoor dat we scholen en leraren niet overladen. Dit soort vragen moeten ook vanuit een onderzoeksmatig perspectief bekeken worden."

Ook Carla van Boxtel is blij dat deze leerstoel mogelijk wordt gemaakt en dat hij gevestigd wordt aan de afdeling pedagogische- en onderwijswetenschappen van de UvA. Ze is hoogleraar vakdidactiek van de UvA en weet zeker dat de hoogleraar Curriculum Studies de expertise die op haar afdeling aanwezig is en de vragen van scholen bij elkaar brengt en nieuwe kennis ontwikkelt. "Om tot een doordacht curriculum te komen in de klas, school en op landelijk niveau, is meer kennis nodig en is input over curriculumontwikkeling belangrijk" vertelt ze. "Hoe kunnen leraren goed gefundeerde leerlijnen ontwikkelen voor de kennis en vaardigheden die ze onderwijzen. Hoe kunnen scholen onderdelen van het curriculum, zoals taalontwikkeling en kennis van de wereld goed met elkaar verbinden. Wat zijn effecten van curriculumvernieuwingen op leerprestaties van leerlingen, en hoe kunnen we de curricula op een systematische manier

ontwikkelen en welke vaardigheden hebben ontwikkelaars, scholen en leraren daarvoor nodig."

"De komende jaren zal het curriculum op onderdelen gaan veranderen", vult Sanne aan. "In Nederland krijgen leraren veel ruimte om zelf invulling te geven aan dat curriculum. Wat helpt leraren om die ruimte te nemen? Dat is misschien wel de belangrijkste vraag voor de implementatie van een verandering in het curriculum. En ook een belangrijke reden om deze leerstoel te introduceren. En ook voor SLO zelf is het goed om je te voeden met inzichten uit onderzoek, om gezamenlijk onderzoek doen en over en weer bijvoorbeeld stagiairs uit te wisselen."

"Binnen onze afdeling pedagogische- en onderwijswetenschappen worden de onderwijsvraagstukken vanuit een vakdidactisch en onderwijskundig perspectief onderzocht", stelt Carla. "We doen dat vanuit drie programma-groepen: onderwijswetenschappen, domeinspecifiek leren en onderwijsleerproblemen en in het onderzoek werken we nauw samen met leraren en scholen. Deze leerstoel en de samenwerking met SLO zullen een grote impuls zijn voor de ontwikkeling en verspreiding van wetenschappelijke kennis over curriculumontwikkeling. Curriculumontwikkelaars weten als geen ander welke complexe vragen aan de orde zijn bij curriculumontwikkeling. En dat is belangrijk voor het ontwikkelen van een goede onderzoeksagenda. SLO kan de uitkomsten van het wetenschappelijk onderzoek benutten in haar eigen praktijk en verspreiden in het onderwijs. We hopen dat de nieuwe hoogleraar eind 2022 gaat beginnen!" /

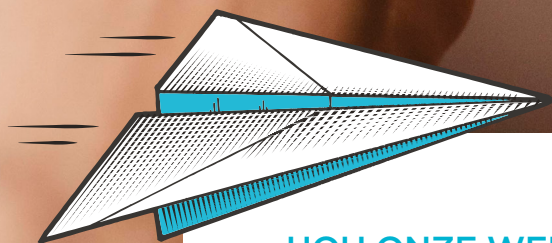

UNIVERSITEIT
VAN AMSTERDAM

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

/ Op de hoogte blijven?

HOU ONZE WEBSITE EN SOCIAL MEDIA IN
DE GATEN VOOR INSPIRERENDE VERHALEN,
ARTIKELEN OF INTERESSANTE BIJEENKOMSTEN.

 [company/slo](#) [SLO_nl](#) [SLO.expertisecentrum](#) [www.slo.nl](#)

/ Wat vinden leerlingen nou eigenlijk van formatief evalueren?

SLO maakte een aantal portretten van scholen waar formatief evalueren een prominente plek in de scholen en klassen heeft. Behalve leraren en schoolleiders hebben we ook leerlingen geïnterviewd, want wat vinden leerlingen nou eigenlijk van formatief evalueren?

'We starten onze lessen meestal met het benoemen van leerdoelen. Daardoor krijg je als leerling goed zicht op wat er in de les aan bod komt. Ik krijg in de lessen van Meneer Van Sark de vrijheid om aan mijn eigen doelen te werken. Zo kan ik werken aan dingen die bij mij nog niet zo goed gaan. Als je goed met die vrijheid omgaat, hoef je minder thuis te doen. Ik heb er ook een beter gevoel voor toetsen door gekregen en weet nu ook wat mijn kwetsbare punten zijn.'

Bas, leerling 4e klas gemengd theoretische leerweg

Ik vind dat leerlingen zelf achter het stuur moeten zitten van hun opleiding. Ik sta bij de bushalte en hebben leerlingen mij nodig, dan stoppen ze en ben ik er voor hen. Met dat beetje begeleiding doen ze het inmiddels geweldig. Dat is heel mooi om te zien.

Peter Kokkelkoren, leraar Zone.college

'Eerlijk gezegd vind ik de keuzewerktijdduren persoonlijk niet heel fijn. Je krijgt wel veel ruimte, maar je moet echt heel veel bezig zijn voor school en heb naar mijn mening te lange dagen. Hoe het nu gebruikt wordt, is voor mij niet handig. Meestal snap ik alles in de gewone lessen. Als je al zoveel les hebt en leraren ook nog verwachten dat je concentratie blijft houden tijdens de keuzewerktijdduren, lukt dat gewoon niet. Het zou wel kunnen, maar dan met minder uren. Dat we onze gewone lessen starten met het benoemen van de leerdoelen, vind ik wel fijn. Je weet duidelijk waar je mee bezig bent en kunt het zo makkelijker onthouden en herhalen.'

Femke, leerling 3e jaar Groene Lyceum

Zone.college

Het team van het Zone.college besloot drie jaar geleden om te participeren in het leernetwerk formatief evalueren van SLO. De ambitie om de omslag naar formatief evalueren te maken komt voort uit de visie van de school om leerlingen meer maatwerk te bieden. Het Zone.college is ontstaan uit de fusie van AOC Oost en Groene Welle en verzorgt 'eigenzinnig, vooruitstrevend en praktijk-rijk vmbo en mbo-onderwijs met persoonlijke aandacht'.

Meer lezen: www.slo.nl/@19744/zweet-juiste-rug

Wat is formatief evalueren?

Formatief evalueren staat in dienst van leren. Het biedt leraar en leerlingen inzicht in het leerproces. Het gaat dus niet alleen over het wel of niet geven van cijfers, het halveren van de hoeveelheid summatieve toetsen of het altijd feedback moeten geven. Formatief evalueren heeft een aantal belangrijke eigenschappen. Er is sprake van een cyclisch proces gericht op verder leren. Het gaat om doelgericht in plaats van toetsgericht onderwijs. Daarbij gaan leraar en leerlingen met elkaar in gesprek en geven ze samen het leren vorm.

Wil je weten hoe beide scholen het formatief evalueren in hun onderwijs hebben verweven en waarom ze dat hebben gedaan, lees dan verder op:

www.slo.nl/thema/meer/formatief-evalueren/schoolleider-vo/goede-praktijken

‘Er ligt bij ons op school minder druk op cijferprestaties. Dat is fijner en rustiger werken. Tijdens de driehoeksgesprekken wordt er met de rubrics teruggekoppeld wat je kunt verbeteren. Dat is fijn, want dan zijn er bepaalde richtlijnen om bijvoorbeeld op een hoger niveau te komen. Ook weten je ouders door deze gesprekken hoe het met je gaat op school.’

Sem, leerling 2hv

‘Mijn leraren kijken niet per se naar cijfers, maar veel meer naar hoe ik me ontwikkel en of ik een goede werkhouding heb.’

Celine, leerling 2hv

‘Ik heb nu op school veel minder stress over cijfers. Door de rubrics weet ik wat ik nog moet leren. En door de driehoeksgesprekken worden mijn ouders er zich bewust van hoe ik op school ben.’

Milo, leerling 2hv

‘Ik vind het fijn dat wij op school minder met cijfers werken, omdat je er dan ook minder naar kijkt. Maar soms laten cijfers wel zien hoe goed je bent in een vak. De driehoeksgesprekken bevalen mij goed. Je kan dan aan je mentor vertellen waar je het mee eens bent en waarover je niet hetzelfde denkt. Je kijkt samen met je mentor en je ouders hoe je het doet op school.’

Mette, leerling 2hv

Veluws College

Het Veluws College is in relatief korte tijd veel meer formatief gaan werken in het onderwijs. Daar hebben twee belangrijke factoren nadrukkelijk een rol bij gespeeld. De school is klein, wat het relatief gemakkelijk maakt innovaties door te voeren. Maar belangrijker nog, het projectonderwijs, dat al langere tijd een onderdeel van het lesprogramma is, heeft als vliegwiel gewerkt. En wonderlijk genoeg ontpopte de coronaperiode zich als katalysator voor de onderwijsvorm.

Meer lezen: www.slo.nl/@19745/projectonderwijs-vliegwiel-formatief

Curriculumwaaier, in gesprek over het curriculum

Curriculumwaaier, waarom?

Niets maakt zo veel los als een discussie over wat leerlingen wel en niet op school moeten leren. En dat is maar goed ook, want dat betekent dat we het belangrijk vinden. De herziene curriculumwaaier van SLO geeft structuur aan het gesprek over het curriculum en ondersteunt de systematische aanpak van curriculumontwikkeling.

Curriculumwaaier, wat?

De curriculumwaaier is een set van elf kaarten waaronder een schat aan wetenschappelijke kennis en informatie ligt. Zo vind je hierin de curriculumniveaus en het curriculaire spinnenweb, maar ook modellen over schooleigen curriculumontwikkeling en evaluatiemethoden. Elke kaart biedt een ander perspectief op de ontwikkeling waarmee je als leraar of team bezig bent.

Curriculumwaaier, (voor) wie?

Scholen, leraren, lerarenopleiders, studenten. Eigenlijk iedereen die werkt aan curriculumontwikkeling kan er zijn voordeel mee doen. Of je nu een nieuw vak ontwikkelt, vakoverstijgend wilt werken of een module ontwerpt, de modellen uit de curriculumwaaier nodigen uit om daar passende curriculumvragen bij te stellen.

Curriculumwaaier, waar?

De pdf-versie van de curriculumwaaier is te downloaden van:
www.slo.nl/instrumenten/@10748/curriculumwaaier.

slo

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*